

Voorgevel boerderij Noordlierweg 4, De Lier. Foto gemeente Westland, 2004.



# Boerderij aan de Lierhand

Tussen 't Woudt en De Lier ligt, op een prominente plaats, een vroeg zeventiende-eeuwse boerderij. Op het fietspad van 't Woudt naar De Lier rijd je er recht op af. Het meest in het oog springend vanaf de weg is het witte vlak rond de kelderluiken. Boven de kelderluiken zijn oranje afweerkruisen geschilderd en het witte vlak is afgezet met een oranje bies. De voorgevel verraadt de indeling van een zeventiende-eeuwse Delflandse boerderij, met rechts een uitgebouwde melkkelder en opkamer en links de vensters van het voorhuis. Helaas was de boerderij de laatste jaren ernstig verwaarloosd, maar wordt nu gerestaureerd.

afgebeeld, waaraan de Molenlaan nog haar naam ontleent.

### Afweertekens

Hierboven werden de afweerkruisen boven de kelderluiken al genoemd. 'Het kruis weert de duivel van melk en zuivel' werd er in de streek gezegd. De ijzeren tralies in de kelderopeningen weerden de dieven. De (goedkopere) houten tralies tussen de ijzeren verkleinden de tussenruimten en hielden ook de katten buiten. De kruisen moesten andere kwade invloeden weren die de melk konden beder-

### Oude kaart

De boerderijplaats is erg oud. Op een kaart uit ongeveer 1550 wordt hier al een boerderij afgebeeld. Het is een kaart van het ambacht Groeneveld, getekend door Coenraet Oelensz. Bij de boerderij staat geschreven: 'De woening an de hant staet buiten' (is gelegen buiten het ambacht Groeneveld). De boerderij op de kaart boven 'onze' boerderij is de voorganger van het boerderijgebouw Woudzicht 1. Rechts op het kaartfragment is de Oude Woudse molen aan de Monsterwatering



Fragment van een kaart van het ambacht Groeneveld door Coenraet Oelensz. met een voorganger van Noordlierweg 4, ca. 1550. Rechtsboven de Oude Woudse molen. Nationaal Archief, Kaartenafdeling Hingman.

ven. Heel bijzonder is de manier waarop de kruisen op de boerderij aan de Lierhand zijn aangebracht: geschilderd met oranje menie en opgenomen in een oranje omlijsting van de kelderopeningen. De oranje kleur is inmiddels helaas erg verbleekt. Boven de kelderluiken van de zijgevel zijn de kruisen opgenomen in een soort cirkelvormige decoraties. In die zijgevel is ook te herkennen dat er een tweede kelder is gemaakt met een tweede opkamer. Deze is in de achttiende eeuw aangebouwd.

Nog meer bijzonder is het kruis boven het luik in de achtergevel van de tweede kelder. Dat is een zogenoemd 'pausenkruis' met drie armen. Deze armen geven de drie gebieden aan waarover door de paus gezag wordt uitgeoefend: de kerk, de wereld en de hemel. Naar verluidt is dit kruis hier toegepast wegens de belangstelling en verering door een vroegere bewoner van de boerderij voor paus Cornelius, aan wie de kerk in Den Hoorn is gewijd. Cornelius was paus van 215 tot 253 en werd de beschermheilige van boeren en van het rundvee, vooral van hoornvee en kleinvee.

### Het interieur

Nog even terug naar het beeld van de voorgevel. In de boerderij hing een oude, vershoten foto van de voorgevel. Hierop is te zien dat in die gevel voorheen een voordeur zat, nu vervangen door een venster. Ook zat er links een klein venster ter hoogte van de slaapvleugel. De indeling van het interieur van het voorgedeelte van de boerderij is nog geheel traditioneel, met aan de ene kant een kelder en opkamer, in het midden een voorhuiskamer en aan de erzijde een slaapvleugel met twee kamertjes. In één kamertje zaten nog restanten van een bedstee. In de voorhuiskamer staat tegen de achterwand een negentiende-eeuwse houten, gemarmerde schoorsteenmantel. In de zestiende of zeventiende eeuw was hier een grote schouw over de volle breedte van de kamer. Op de zolder erboven is dat nog goed te zien aan de grote schouwboezem die daar nog aanwezig is. De plaats van die schouw is nu opgevuld met twee berghokken. Waarschijnlijk is



de zware schouw balk nog aanwezig boven de deuren in de tussenwand.

*De zijgevel van de kelders en de twee opkamers, met afweerkruisen. Foto Rijksdienst Cultureel Erfgoed 1958.*

### Een bijzondere vloer

De opkamer is te bereiken via een spiltrap die naar de zolder leidt. De muur naast de trap is bezet met tegeltjes met een zogenoemd balusterdecor. Dergelijke tegels werden gefabriceerd tussen 1620 men 1650. De tegelwand is later groen geschilderd!

In de opkamer staat een eikenhouten bedstee met decoraties eveneens uit de vroege zeventiende eeuw. Toen bij het schoonmaken de vloerbedekking verwijderd werd kwam er een ware schat tevoorschijn, namelijk een beschildering van de vloer met bloemen en bladslingers in een vierkante strook. Nadere beschouwing leerde dat een en ander met behulp van sjablonen was aangebracht. Dat moet in de negentiende eeuw zijn gebeurd. Een vergelijkbare vloerdecoratie bevindt zich in een boerderij aan de Zuidbuurt in Vlaardingen.

*'Pausenkruis' boven het kelderluik in de achtergevel van de kelder. Foto auteur.*

*Tegeltje met balusterdecor, met Franse lelies en schaatsers. Foto schaatshistorie.nl*



### Achterhuis

De indeling van het voorgedeelte van de boerderij duidt nog op een driebeukig gebouw. Die driebeukigheid zet zich op het eerste gezicht niet voort in het achterhuis, noch in de stal. In het achterhuis zijn drie ruimten: een keuken een woonkamer en een boenhoek, de laatste over de volle breedte van het pand. Naast de keuken ligt de woonkamer die geheel negen-

*Vloerbeschildering in de opkamer. Foto Restauo Architecten.*





tiende-eeuws oogt. Ook hier is een houten, gemarmerde schoorsteenmantel, van vrijwel hetzelfde model als in de voorhuiskamer. De schoorsteenmantel staat op een kleine verhoging, afgedekt met een ijzeren plaat, mogelijk afkomstig uit de vroegere grote schouw in het voorhuis. In de plaat zit een gat. Wellicht heeft daaronder de doofpot gestaan waar 's avonds de vuurresten in werden geveegd om snel te doven. Zo konden ze de volgende dag opnieuw gebruikt worden. De schouwboezem is betegeld met witjes. Hierin is een zeer fraai negentiende-eeuws tegeltabelau (5 x 4 tegels) aangebracht. Het schouwgat kon worden afgesloten met een beschilderd paneel als de (latere) kachel 's zomers op de zolder werd opgeborgen. In de boenhoek bevinden zich een smalle schouw, een bakoven en een waterfornuis. Alle uit de negentiende eeuw. Bijzonder zijn de twee restanten van oude ankerbalkgebinten tussen de woonkamer en keuken en de boenhoek waarin de oorspronkelijke driebeukigheid van het achterhuis nog te herkennen is. Het zijn restanten van twee stijlen met korbelen (schuine schoren). Op de achterhuiszolder is een en ander nog beter te zien. Daar zijn de bovenkanten van vier ankerbalkgebinten te herkennen met de verbindende balken waarop het vroegere, veel lagere of steilere dak rustte.

### De stal

Toen in de zeventiende en/of achttiende eeuw de stallen in de streek een nieuwe indeling kregen moesten de zijgevels verhoogd worden om stahoogte te krijgen op het kruipad achter de koeien. Bij de boerderij aan de Lierhand werd tevens de zijgevel van de slaapvleugel en van het achterhuis verhoogd. Wanneer dat precies is gebeurd is niet meer na te gaan want in 1920 werd de gehele zijgevel vernieuwd en werd een nieuwe stal gebouwd. In die nieuwe gevel werden negenruits schuifvensters hergebruikt, in de stal zitten gietijzeren stalramen. De nieuwe stal behield wel zijn oorspronkelijke indeling met een negentiende-eeuwse bestrating, koestanden en mestgoten. Het bijzondere aan de stal is de gebintconstructie, die zeer afwijkt van de tot dan toe gebruikelijke constructie. De gebintstijlen staan



*Schoorsteenmantel in de woonkamer, met tegeltabelau. Foto Restauro Architecten.*

*Beschilderd paneel om het schouwgat 's zomers af te sluiten. Foto auteur.*

wel op de plaats van voorgangers, maar bij de ontgraving van de funderingen kwamen ook fundamente tevoorschijn van nog oudere voorgangers die qua plaats wel degelijk teruggaan op de oorspronkelijke driebeukige indeling. Het zullen ook ankerbalkgebinten zijn geweest. De helft van het staldak is tijdelijk met kunststof panelen bekleed na het losraken van het oude dak in 2014. Helaas konden in het korte bestek van dit artikel niet alle bijzondere elementen van deze boerderij behandeld en getoond worden.

### Frits van Ooststroom

Bron: F.W. van Ooststroom, *Bouwhistorische verkenning voormalige boerderij Noordlierweg 4, 2678 LV De Lier, gemeente Westland*. Vlaardingen 2020.

*Gebinten in de stal. Foto auteur.*